

мовну політику у поле військової та культурної боротьби. Визнання цього факту іноземною спільнотою, підтримка державних і громадських ініціатив є запорукою збереження цілісності й ідентичності народу в умовах війни [1, с. 286].

Список використаних джерел

1. Уповноважений із захисту державної мови. URL: <https://mova-ombudsman.gov.ua/storage/app/sites/14/uploaded-files/.pdf> (дата звернення: 09.02.2026).

2. Лінгвоцид є складовою політики геноциду проти українців на тимчасово захоплених територіях. АрміяInform – Інформаційне агентство АрміяInform. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/06/21/lingvoczyd-ye-skladovoyu-polityku-genoczydu-protu-ukrayincziv-na-tymchasovo-zahoplenyh-terytoriyah/> (дата звернення: 09.02.2026).

3. Що таке «політика лінгвоциду» та як вона реалізовується на окупованих територіях? *Право в умовах війни*. URL: <https://law-in-war.org/shho-take-polityka-lingvoczydu-ta-yak-vona-realizovuyetsya-na-okupovanyh-terytoriyah/> (дата звернення: 09.02.2026).

МІРСЬКИХ Софія Русланівна,

здобувач Львівського національного
університету імені Івана Франка

Науковий керівник:

ЧЕЛЕЦЬКА Мар'яна Маркіянівна,

доцент катедри теорії літератури
та порівняльного літературознавства,
кандидат філологічних наук, доцент

ФІЛОСОФІЯ «СРОДНОСТІ» ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ЯК ОСНОВА СВІТОГЛЯДУ І НАЦІЄТВОРЧИЙ АРХЕТИП

Унікальність українського світогляду значною мірою сформована філософською спадщиною видатного українського філософа та гуманіста Григорія Сковороди, яка навіть через триста років залишається актуальною для дослідження та переосмислення. Більшість українців переконані: сам процес діяння, виконання обов'язку приносить насолоду незалежно від фінальної нагороди.

Г. Сковорода приніс в українську культурну традицію антропоцентричні ідеї, об'єднані довкола проблеми людського буття [1, с. 113], де людина здатна вибудувати гармонійний простір довкола себе. Фундаментальним поняттям його філософії є щастя, яке він вважав найважливішим і «найпотрібнішим»

здобутком людини [2, с. 18]. А центральне місце посідає ідея «сродної праці», яка пояснює, що щастя і сенс буття досягаються через реалізацію природного покликання людини, що виступає не як зобов'язання, а як внутрішня потреба і найвища насолода [1, с. 114]. У такій діяльності нагородою стає не матеріальне благо чи прибуток, а сам процес, тривалість і взаємодія з об'єктом натхнення.

Карл Густав Юнг ввів поняття архетипу як первинної психічної структури «колективного несвідомого». Цей термін дає підґрунтя для розуміння філософії «сродної праці» Григорія Сковороди як «однаковості досвіду» [3, с. 86].

Сродність виступає наскрізним архетипом у творчості філософа і слугує основою для формування світогляду українців, поєднуючи історичний досвід із викликами сьогодення. Філософія «сродної праці» сьогодні набуває важливого значення, оскільки є основою для національного згуртування, де самореалізація кожного працює на спільну ідею та перемогу України.

«Сродна праця» у Сковороди – це не просто професійна діяльність, а передумова цілісності буття особистості [1, с. 114]. Вона поєднує «видиму» (зовнішню) та «невидиму» (внутрішню) натури людини. Філософ стверджує, що щастя живе у внутрішньому мирі серця, а шлях до нього лежить через пізнання своєї природи та слідування поклику Бога, який живе всередині кожного. Цей внутрішній «наставник» або «цар» краще знає, до чого народжена людина, і веде її до того, що є для неї корисним і «сродним», тобто близьким до її інтересів та уподобань [2, с. 19].

Важливою ознакою архетипу «сродности» є людська емоційність. Якщо праця є «сродною», вона стає джерелом радості та насолоди – «це і є бути щасливим, пізнати себе чи свою природу, взятися за своє споріднене діло і бути з ним у злагоді із загальною потребою...» [4, с. 418]. Григорій Сковорода блискуче ілюструє ідею «сродности» через метафору бджоли. У байці «Бджола та Шершень» [4, с. 122] він наголошує, що для бджоли незрівнянно більша радість полягає у збиранні меду, ніж у його споживанні [1, с. 116]. Щастя бджоли – у реалізації її природи через дію.

Сковорода попереджає: якщо праця не звеселяє і не наповнює радістю, то людина в ній нещасна, навіть якщо досягає результату. Працювати в «неспорідненій» справі – це справжня мука; філософ порівнює це з бенкетом без бажання, який стає важким тягарем [2, с. 21]. Ті, хто ганяється лише за результатом (багатством чи владою), отримують не щастя, а лише його привид, який згодом перетворюється на прах. Натомість людина, яка любить процес своєї праці, знаходить у ньому «небідніюче джерело» спокою, яке не залежить від обставин [1, с. 118]. Людина стає гармонійною лише тоді, коли її діяльність відповідає її природним схильностям. У сучасному світі це трансформується у прагнення до самоактуалізації, де пріоритетом стає баланс між продуктивністю праці та особистим благополуччям людини [4, с. 460].

Актуальність архетипу «сродності» особливо гостро виявляється в українському суспільстві, зокрема у волонтерському русі та захисті держави. Волонтери та воїни часто діють не заради матеріальної винагороди, а через внутрішнє покликання – «сродність», яка диктує необхідність бути корисним тут і зараз. Волонтерський рух став формою колективної «сродної праці», де кожен робить внесок у загальне благо – перемогу. Навіть у найтяжчій праці – військовій справі – людина, яка відчуває до неї покликання («сродність до воїнства»), знаходить сенс саме у процесі захисту [4, с. 462]. Тисячі українців, відчувши загрозу існуванню нації, змінили мирні професії на зброю, інтуїтивно розуміючи сквородинівську істину: «Відняти від душі споріднене діяння – значить позбавити її живності своєї. Ця смерть є люта» [4, с. 440]. Для воїна відмова від бою означає вбивство власної душі.

Отже, «сродна праця» для українців – це не кар'єра, а спосіб бути собою. Це основа світогляду, який ставить гідність, свободу вибору та внутрішню гармонію вище за багатство чи посади. Саме це дає змогу українцям залишатися вільною нацією, здатною до самоорганізації та опору. «Сродність» є невід'ємною частиною генетичного коду українців. Вона визначає наше прагнення до свободи вибору, пріоритет духовного над матеріальним. Від пошуку особистого щастя у мирний час до героїчного опору в час війни – цей архетип дозволяє українцям зберігати свою ідентичність і черпати силу у вірності власній природі.

Список використаних джерел

1. Otkovych K. Related work in the philosophy of Hryhoriy Skovoroda as a concept of development and formation of values throughout life. *Visnyk of the Lviv University*. 2023. № 48. P. 113–119.
2. Ilin V. The Concept of «related work» as the Path to Happiness in H. S. Skovoroda's Philosophy. *Pedagogical innovation: ideas, realities, perspectives*. 2023. P. 18–24.
3. Юнг К. Г. Архетипи і колективне несвідоме. Львів : Астролябія, 2018. 608 с.
4. Сковорода Г. Твори у двох томах / ред. : Н. Ішина, Н. Кравченко. Київ : ОБЕРЕГИ, 1994. Т. 1. 528 с.
5. Откович К. Ідея сродної праці Григорія Сковороди крізь призму сучасності. *Grail of Science*. 2025. № 56. С. 457–463.

